

A bőjtölők között a lengyel társadalom legkülönbözőbb csoportjai és rétegei voltak képviselve, vallásosak és ateisták, munkások és értelmiségiek, fiatalok és idősek. Részvételemet szolidaritásunk szimbólumának tekintették. Remélem, sikerült hozzájárulnom a magyar-lengyel barátság elmélyítéséhez.

Naponta szentmisén vettünk részt. A templom és környéke zsúfolásig megtelt. A szentmisén résztvevők lélekben teljesen egyesültek velünk. Érezhető volt a szentlélek aktív működése.

— *Mi a véleménye a mostani lengyel változásokról?*

Nem vagyok szociológus, de úgy érzem, hogy a lengyelknél most az jött létre, amit forradalmi munkásosztálynak lehetne nevezni.

Azt hiszem, a Podkova Lesna-i tiltakozó bőjt is hozzájárult a demokratikus kibontakozáshoz, de a jelentősége nyilvánvalóan eltörpül a jelenlegi országos méretű átalakuláshoz viszonyítva. Hiszen ez az egész lengyel munkásság egységes megmozdulása, míg a mi kis összejövetlünk egy heterogén összetételű csoport elmélyült együttes fohászának tekinthető.

Nagyon reménykedem, hogy a magyar nép felismeri a lengyel nép mostani vívmányainak jelentőségét és miként ez már több elszigetelt esetben tapasztalható is volt, szolidáris marad a lengyel néppel. Ez vonatkozik minden közép- és kelet-európai népre. Végzetes következményei lennének a magyar népre, ha megfelelkeznek a történelmi folytonosságról és bármilyen erőszaknak engedve, bármilyen módon és bármilyen mértékben részt venne egy olyan akcióban, amely a lengyelországi demokratikus kibontakozás elfojtására irányul.

EGY FIATAL KATOLIKUS PAP :

— *Mennyiben keresztény esemény az Ön számára a lengyel fordulat?*

A sztrájkolók fegyelmezettsége, visszafogottságuk, szolidaritásuk — mindez visszavezethető a katolicizmusra. Az események menete elválaszthatatlan attól, hogy a lengyel egyház azonosítja magát a lengyel néppel és a nép az egyházzal. Igaz, ez régóta így van ott, nem újkeletű fejlemény.

Azt mondják, a lengyel nép azért olyan katolikus, hogy így nyilvánítsa ki a kommunizmussal szembeni elutasítását. Én ebben semmi elvetendő nem találok. Az egyház feladata az igazság, minden téren: társadalmi és nemzeti téren is.

A magyar egyház ezzel szemben reakciós. A felső vezetés — ahogyan a II. világháborúban sem — most sem képviseli a hiteles keresztény eszméket.

— *Hogyan fogadták egyházi körökben a lengyel híreket?*

Kétféle volt a fogadtatás, ahogyan két ága van a magyar egyháznak a társadalmi magatartást illetően.

Az egyik a Lékai primás mögött felsorakozó, rendszerhű püspöki kar nagyobb része, és persze jónéhány hagyományosan gondolkodó alsópap és hívő. Ezek a vezetők tartanak az alsó nyomástól, hogy az önálló fellépésre szoríthatja őket az állammal, az Állami Egyházügyi Hivatallal szemben. A lengyel püspöki kar többízben kvázi megfeddte a magyarokat, álljanak keményebben a sarkukra. Az ő idegenkedésük a fordulattól hallgatásban jut kifejezésre.

Félnek a haladó kispapságtól és újabban a Vatikántól is. Ott előtérbe került a magyar kérdés, mostanában rengeteget leveleznek a magyarokkal. Olyan kérdéseket fessegetnek, amelyek eleve ösztökélések az erősebb fellépésre. Ilyen például a vallásoktatás, amiről azt hiszik általában, hogy megoldódott — valójában nagyon szenvedünk miatta. A megszorítások — sajnos — inkább a vezetőinktől származnak, mint az Államtól. Casaroli bíboros politikájáról kiderült, hogy nem használt sem az egyház hiteleinek, sem az evangelizálás munkájának. A magyar hierarchia hatalmának és az államnak az érdeke most sajnálatos módon egybeesik.

A másik ághoz tartozik, becslésem szerint, a fiatalok 80 %-a és az idősebbek fele. De megosztottak, egymástól elszigeteltek. Mi pozitív érzülettel figyeltük a lengyel eseményeket. Épp annak a bizonyítékát látjuk benne, hogy az Egyház gyakorolhat nyomást az Államra, megváltoztathatja a társadalomban betöltött szerepét — ha lemond a hatalommal való kétértelmű együttműködésről, a hatalomban való részesedésről.

A keresztényi igazság követése nem politikamentesség, hanem a hatalmi politika elutasítása, az elnyomottak krisztusi támogatása.

— *Mi volt a véleménye a sztrájkról?*

Igaz, néhány helyen az egyház megtagadja a sztrájk jogát a saját alkalmazottaitól. De valójában zsinati határozat támogatja a munkások sztrájkjogát.

A szabad szakszervezet követelése többféleképpen is elégtétellel töltött el. Lenyűgöző az új egység az értelmiség és a munkásság között. A szamizdatnak nevezett felvilágosító munkán keresztül az értelmiség el tudott jutni a munkássághoz is. Most élénk kapcsolat van Lengyelországban a társadalmi rétegek között.

A szakszervezet követelése a realitásérzékét tükrözi. Megvalósíthatják a gazdasági követeléseiket és ez nincs politikai következmények nélkül. Az egyház nyugodtan támogathatja ezeket a szervezeteket, hiszen azok átfogóak, bárki résztvehet bennük, politikamentesen politikusak, elvük a szolidaritás.

Akkor lettem volna a sztrájkok ellen, ha azok — egyházi ihletésre, vagy anélkül — politikai párt alakítása felé tendáltak volna. Az egyház nem vehet részt a hatalmi politikában. Lengyelországban ezt minden irányban komolyan veszik, úgy mondják: « Bekiáltani a parlamentbe, de nem bemenni ». Éles ellentétben a magyarokkal.

— *Mik a várakozásai?*

Minden a gazdasági haladástól függ. Ha úrrá tudnak lenni a gazdasági katasztrófán, optimista vagyok. Enélkül

nagyobb a veszélye a külső beavatkozásnak. Bízom benne, hogy az új szakszervezetek nem akarnak majd direkt politikai követelésekkel, nyomással élni.

Ez a magatartás hosszú távon jótékony hatású volna, előrelendítené a demokratizációt. Nem félek attól, hogy a jólét korrumpálná a lengyeleket; *már* nem. A történelmi tapasztalataik nem engedik, hogy hamis kompromisszumot kössenek. Michnik jogosan bírálta a ZNAK-ot, mondván, a kompromisszumtól egyenes út vezet a kompromittálódáshoz.

Ha a gazdaságon úrrá lesznek, a mostani alapokon néhány éves kifutása lesz a fejlődésnek.

— *Vár-e fordulatot a lengyel Egyház szerepében?*

Nem lesz rá szükség. Ha szükség lesz rá, persze a mozgalom mellé áll majd a maga módján.

— *Hogyan értékeli Wyszynski augusztusi tévébeszédét?*

Azon a ponton nagyon tartott az állam erőszakos beavatkozásától. De nem volt ellenséges a sztrájkolókkal szemben. Óvatos volt, fegyelmezni akarta a sztrájkolókat. Bízott benne, hogy a lengyelek nem a munkások elitelésének, hanem óvatosságra való buzdításnak veszik a szavait.

— *Talán — mint annyian — nem bízott bene, hogy az áttörés lehetséges. Bízott-e Ön?*

Korábban, már a sztrájkok alatt Lengyelországban jártam. Láttam a nagy szegénységet, s biztos voltam benne, hogy Giereknek meg kell buknia.

A szakszervezeti követelésekről már itthon hallottam; nem mertem bízni a sikerükben. De reményt keltettek bennem az új csatlakozások. (Szczecin, stb.) Lengyelország bizakodásra és bátorságra tanít mindannyiunkat.